

Massa crítica

Ulrich Beck

“El nacionalisme no dona
gaire joc per al reconeixement
dels altres”

Entrevista **Daniel Gamper**

© Josep Coll

Les societats actuals es caracteritzen, segons Beck, per la seva extrema complexitat en un moment històric en què, a més, les institucions polítiques tradicionals han perdut gran part del seu poder, que ha passat a les empreses multinacionals i les seves estratègies de deslocalització. Alhora, es constata una creixent desregulació que, al seu torn, redunda en l'aparició de nous riscos i incerteses.

Aquest concepte de risc el va desenvolupar al llibre amb el qual va adquirir notorietat internacional en l'àmbit sociològic: *La societat del risc*. L'ésser humà a la fi del segle XX i principi del segle XXI disposa dels mitjans per posar en perill la seva pròpia espècie, ja que les seves activitats fan malbé l'entorn ecològic i les seves tecnologies no estan exemptes de riscos, en alguns casos encara desconeguts. Els individus i els Estats són tant la font del risc com del control de l'imprevisible. Això comporta un qüestionament radical de les categories tradicionals de les ciències socials, així com dels termes en què es conceben les polítiques nacionals i internacionals.

Entre les seves últimes propostes, destaca pel seu caràcter polèmic la defensa de la renda bàsica per a tots els ciutadans com a mitjà per garantir la independència dels ciutadans i com a alternativa a la impossibilitat de la plena ocupació.

S'han traduït nombroses obres d'aquest autor, entre les quals destaquen *¿Qué es la globalización?*, *El normal caos del amor*, *La democracia y sus asesinos*, *La individualización*, *La mirada cosmopo-*

lita o la guerra es la paz, *La sociedad del riesgo*, *Libertad o capitalismo*, *Poder y contrapoder en la era global*, *Sobre el terrorismo y la guerra* i *Un nuevo mundo feliz* (totes publicades per l'editorial Paidós).

Aquesta entrevista es va realitzar amb motiu d'una conferència d'Ulrich Beck al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB).

Als seus llibres, especialment a *Poder y contrapoder en la era global* (Paidós), vostè distingeix entre “cosmopolitisme” i “cosmopolitització”. Podria explicar-nos aquests conceptes?

El cosmopolitisme es refereix a la discussió filosòfica; és un concepte normatiu que es remunta a la tradició filosòfica de la Il·lustració. El pensament cosmopolita està íntimament vinculat, d'una banda, amb la idea que, com diu Kant, els esdeveniments llunyans també ens influeixen o afecten i, de l'altra, amb la concepció del ciutadà del món. El cosmopolitisme és en aquest sentit un cosmopolitisme reflexiu, és a dir, una teoria que un pot elegir, un saber que pot portar-nos a actuar en conseqüència.

I pel que fa a cosmopolitització? És el mateix que globalització?

La cosmopolitització no és el procés de transformació del cosmopolitisme, sinó que és l'experiència amb la qual hem d'enfrontar-nos al principi del segle XXI; a saber, que les fronteres d'antany ja no tenen el mateix significat. Ens trobem, doncs,

Ulrich Beck (1944) és professor de Sociologia a la Universitat de Munic i a la London School of Economics and Political Science. És col·laborador de premsa (*Frankfurter Allgemeine Zeitung*) i dirigeix un centre d'investigació sobre la segona modernitat o modernitat reflexiva. La seva obra sociològica se centra en la comprensió del present més immediat sense renunciar a una posició crítica que ofereixi una guia per al futur.

en una situació d'interdependència global de la qual no podem escapar i que no podem obviar. Aquesta nova situació es manifesta en l'experiència de la impossibilitat de marcar les fronteres amb els altres, amb l'alteritat.

Com s'exemplifica aquesta situació?

Per exemple, en el fet que controlem les fronteres i intentem mantenir amb violència els estranys a l'exterior, però al mateix temps en el mercat de treball hi ha una competència immediata amb tot tipus d'agents que ofereixen el seu treball en tots els països, amb independència de les fronteres polítiques. Un altre dels casos és l'experiència de la interdependència de riscos globals, com la ja gairebé oblidada catàstrofe del tsunami a Indonèsia. Això significa que la cosmopolitització és un procés no desitjat, ni escollit. Tampoc no és realment percebut en l'actualitat, si bé es va introduint de manera cada vegada més diàfana en els espais d'experiència de la humanitat, mitjançant la radicalització dels processos de modernització i les seves conseqüències.

En aquest sentit, la cosmopolitització és ambivalent i no s'ha de confondre amb el cosmopolitisme polític, encara que hi comparteix alguns trets, com ara que els éssers humans es troben enfrontats amb l'altre de manera involuntària i forçada, sense que hi hagi cap possibilitat d'eliminar del món aquesta realitat. El cosmopolitisme sempre s'ha considerat, per dir-ho d'alguna manera, com una opció, com una forma de vida normativa, però ara la humanitat està obligada a acceptar-ho, en última instància a causa dels atemptats terroristes.

Per què no parlar de globalització? Quina diferència hi ha entre aquest concepte i el de cosmopolitització?

La diferència entre els dos conceptes és molt important, i probablement caldria caracteritzar diverses dimensions. Comencem per la idea de globalització, que en si és un concepte nebulós, poc clar. Gairebé sempre s'utilitza de manera exclusiva en relació amb aspectes econòmics; és per això que es parla sobretot de globalització econòmica. Però també tothom coneix la globalització política i cultural. No obstant això, aquests usos entenen la globalització d'una manera additiva.

En quin sentit?

Les persones viuen en una regió, després en una nació, després en una unió de països, etc., com si les capes de la globalització s'anessin afegint, de manera additiva. Es tracta d'una cosa així com si visquéssim en un model de ceba, en què l'àmbit global és l'última magnitud, la capa externa. La teoria sociològica també va concebre així el concepte de societat mundial: com un pas necessari donades les seves crítiques a la societat nacional. De manera que la deducció que li va semblar lògicament necessària va ser, un vegada criticat l'esglaió nacional, el pas cap a una societat mundial. Es pot dir el mateix d'Immanuel Wallerstein¹, que desenvolupa una *world-system theory* (teoria del sistema-món) com la totalitat de totes les relacions nacionals i internacionals que es donen en la dinàmica del capitalisme mundial. O el cas de John Meyer², per citar els més famosos, que parla d'una *global polity* (política mundial), de *global culture* (cultura global), que el fa pensar en una república mundial, en un govern mundial. Aquesta seria, per dir-ho així, la conseqüència lògica del que anomeno nacionalisme metodològic.

Pot explicar-nos aquest concepte?

El nacionalisme metodològic considera que la unitat d'investigació és la societat nacional. No es tracta d'una proposta teòrica definida clarament, sinó més aviat del pressupòsit tàcit de la major part de les teories socials. En contraposició amb aquesta insistència del nacionalisme metodològic a les fronteres nacionals, el cosmopolitisme abandona les diferències: entre nosaltres i els altres, entre interior i exterior, entre global i local, però també entre les diverses societats nacionals. Però no solament abandona les diferències, sinó també la lògica de l'argument; és a dir, mentre que per al nacionalisme metodològic aquestes diferències són enteses com una alternativa excloent, com un "o això o allò altre", per a la cosmopolitització es tracta de desfer aquesta diferència, ja que parteix del fet que la vida mateixa és directament una part integrant d'una crisi global, d'un esdevenir global. No hi ha un límit clar que separi, de manera que no s'escau parlar d'un "o això o allò altre", sinó més aviat de diverses formes de "tant això com allò altre". Per tant, cal una nova metodologia per a les ciències socials, és a dir, un cosmopolitisme metodològic al qual ja no serveixen les diferències sobre les quals es van edificar la teoria política i la investigació social.

El gran repte de la seva teoria és l'intent de descriure el que tenim just davant els ulls, un fenomen del qual no podem allunyar-nos i que alhora no podem observar, perquè la seva naturalesa és global. Aquesta dificultat sembla que es fa palesa en relació amb el concepte de frontera. Quin és el concepte corresponent quan s'abandona el nacionalisme metodològic? Podem continuar parlant d'alguns tipus de fronteres?

© Juan Miguel Morales

Té raó, però aquesta dificultat es pot aplicar a tots els conceptes amb què opera el nacionalisme metodològic: Estats, fronteres, nacions... Penso que el primer pas ha de ser conseqüent. La ciència social, tal com va sorgir en el segle XIX i es va desenvolupar en el XX, ja contenia certs elements del cosmopolitisme. Això es pot veure en el pensament de clàssics com Émile Durkheim, Georg Simmel o Max Weber. En el cas de Weber, això es veu clarament en la seva mirada dirigida cap a la religió mundial present en les seves comparacions culturals; a l'obra de Durkheim, el cosmopolitisme incipient es manifesta de manera explícita en la seva acceptació de la ciutadania mundial com un element de les societats modernes, i en la de Simmel, en el concepte de cultura moderna del qual l'estranger no pot ser exclòs. Malgrat aquests precedents, des de la Segona Guerra Mundial la sociologia, la teoria política i la resta de les ciències socials es van construir exclusivament sobre el nacionalisme metodològic. Totes les ciències van pensar fins a les seves últimes conseqüències dins la tradició del nacionalisme metodològic i no hi ha exemples de desenvolupaments sistemàtics que vagin més enllà. Fins i tot es pot dir que van acceptar irreflexivament el nacionalisme metodològic. No solament la ciència, sinó també la política, l'Estat i la democràcia es van pensar en relació amb la nació i amb l'Estat-nació.

Com s'explica aquest fenomen?

Em resulta incompreensible contemplar com una ciència tan reflexiva com la ciència social o com la història arriben a un consens sense pensar-hi gaire sobre els pressupòsits bàsics del nacionalisme metodològic. Certament, hi ha controvèrsies molt diverses, però sempre sobre el rerefons d'un acord tàcit sobre el nacionalisme metodològic. Tota la investigació empírica segueix aquesta línia d'investigació. Es pot dir que aquestes ciències s'edifiquen sobre una negació del que està passant; de fet, una negació de la realitat. Les ciències socials s'han enfrontat d'una manera completament insuficient a la globalització, centrant-se en tractaments específics aplicats als diversos contextos nacionals. Això ha comportat que la investigació empírica s'enfoqui en direccions que són del tot irrelevantes. No ens informen sobre les noves relacions de mestissatge i hibridació, que modifiquen el perfil de les fronteres. Cada vegada més experimentem que els mitjans de comunicació, la mateixa premsa, tenen més èxit a informar sobre aquesta nova situació que les ciències socials. Es tracta d'un desenvolupament paradoxal.

Què cal fer per evitar que domini el nacionalisme metodològic?

El que es necessita és un qüestionament radical de les categories existents. És per això que la meua proposta és fundar una nova teoria crítica, una nova investigació crítica, a partir d'aquest nacionalisme metodològic, que tingui el cosmopolitisme com a rerefons normatiu. Hem de tornar-nos a apropiari de les ciències socials com a ciències de la realitat. Hem de reorganitzar-les i obrir-les a aquest nou desenvolupament, per treure-les de la irrellevància en què han caigut en relació amb els debats públics; una irrellevància que, sens dubte, es deu a la seva incapacitat per percebre la realitat.

Per on hauria de començar aquesta nova ciència social crítica?

Per respondre a la seva pregunta m'haig de centrar en les diverses fases de recepció de la globalització, sense abandonar ara ja la perspectiva del cosmopolitisme metodològic. Hi ha

tres fases: la primera és la negació; la segona és una confrontació sistemàtica, analítica i empírica amb la globalització, com la duta a terme per David Held³, i la tercera és una fonamentació epistemològica d'aquesta discussió. L'argument és molt senzill: si l'àmbit social ja no pot ser analitzat en termes nacionals, llavors la unitat d'investigació de les ciències socials s'ha de modificar, ja no posseeix la utilitat que tenia. Aleshores queda clar que les fronteres socials no poden ser considerades fronteres que defineixen el nostre objecte d'investigació, perquè la perspectiva que proposen no ens permet explicar adequadament les interseccions de fronteres, les eliminacions de fronteres, les barreges de fronteres. Sobre això es fonamenta una discussió metodològica, que no solament afecta els estudis polítics o sociològics, sinó també l'antropologia i l'etnologia. Això significa que hem de definir novament la unitat d'investigació.

Quines han de ser aquestes unitats d'estudi?

Aquí comencen les dificultats. Hi ha diverses propostes molt diferents. I aquí no estem parlant en termes hipotètics, sinó que les propostes ja existeixen, i són moltes. Cal començar a estudiar les ciències socials d'una manera comparativa: aquesta és una de les qüestions elementals. Hi ha, per exemple, propostes a favor de prendre unitats locals, com ara Barcelona, on caldria veure com es barregen les diverses influències i quins mètodes hem d'aplicar per entendre-les. Jo treballa en un gran centre d'investigació a Munic on ens ocupem justament d'aquestes qüestions: quines unitats hem d'escollir. Aquí sorgeix la pregunta de les fronteres. És un error afirmar que el cosmopolitisme metodològic parteix del fet que no hi ha fronteres. En primer lloc, el concepte de frontera és en molts sentits una metàfora. Cal preguntar-se primerament què se sol entendre per frontera: s'entén, per exemple, la frontera de l'Estat-nació? O la frontera entre vida i mort? O la diferència entre subjecte i objecte? Una de les conclusions a què hem arribat és que el concepte de frontera és molt ampli. La tesi bàsica sosté que efectivament les maneres antigues de traçar les fronteres ja no funcionen, però això no significa que les fronteres ja no existeixen, sinó que hi ha noves maneres de traçar-les. Les tendències en el traçat de fronteres són ara molt més contingents, perquè ja no posseeixen la capacitat vinculant que s'hi atribuïa. Tanmateix, això no significa que les fronteres han perdut valor, al contrari, ja que alguns grups concrets poden valorar-les granment. Igualment, les fronteres ara poden ser modificades; són considerades entitats subjectes a canvi, la qual cosa ens situa davant molts nous conflictes. Això està relacionat amb una distinció amb la qual fa temps que treballa, a saber, l'aparició de la segona modernitat.

Què és la segona modernitat?

Primer hem de definir la modernitat. Fins ara hem concebut la modernitat com un projecte consumat o no. Al nostre centre d'investigació distingim entre els principis i les institucions de la modernitat. Els principis bàsics de la modernitat són, per citar-ne alguns, la necessitat de fonamentar els arguments, l'individualisme, l'organització comercial, assumptes certament controvertits sobre els quals es discuteix no solament en sociologia, sinó també en filosofia. En l'anomenada primera modernitat, aquests principis són aplicats per certes institucions: el sistema de l'individualisme sistematitzat que té a veure amb els drets bàsics, l'equiparació de societat i Estat en els Estats-nació, i les distincions concomitants entre interior i exterior. La

segona modernitat suposa la desaparició d'alguns dels principis bàsics que havien de ser protegits i desenvolupats per les institucions modernes. La tesi és que no vivim en la postmodernitat, és a dir, en un moment en què han desaparegut els principis de la modernitat, sinó en una constel·lació en què els principis s'han radicalitzat i la seva divisió s'ha superat. És per això que les institucions i les fronteres d'abans són qüestionades radicalment. Es tracta de les conseqüències de la victòria de la modernitat que han posat en dubte els fonaments de les institucions. Això es troba en tots els nivells.

Pot concretar el seu plantejament amb un exemple?

És clar. Pensem, per exemple, en els drets humans. En un primer moment es van institucionalitzar en l'àmbit de la ciutadania; eren, doncs, els drets dels ciutadans. És per això que, com va dir de manera contundent Hannah Arendt, els drets humans valen menys que el paper en què estan impresos. És a dir, calia tenir un passaport per estar protegit per aquests drets, perquè l'Estat era qui garantia els drets humans com a drets dels ciutadans. L'experiència de la barbàrie a Alemanya –entre d'altres, però aquesta d'una manera radical– va posar de manifest que just la institució que ha de protegir i garantir els drets dels ciutadans pot ser la que els amenaci i els vulneri en tota la seva amplitud. D'aquesta experiència en va sorgir la idea que calia garantir els drets amb independència de les fronteres; no els drets dels ciutadans, sinó els dels éssers humans. Ens trobem, doncs, davant el mateix principi de radicalització dels principis de la modernitat. En aquesta situació, tant en el context nacional com en l'internacional, els drets humans i les unitats d'aquests drets no són únicament una instància moral, sinó que exerceixen un paper polític, són un poder en l'àmbit de la política mundial amb totes les ambivalències que això implica. En resum, la segona modernitat és una realització radicalitzada dels principis de la primera modernitat: elimina les fronteres, però aquí sorgeix la segona part de l'argument, perquè, en tant que les elimina, imposa nous traçats de fronteres que ja no posseeixen el mateix poder vinculant ni la mateixa validesa, sinó que són molt ambivalents.

Què s'ha d'entendre per ambivalència?

Hi ha un exemple en el qual això es pot il·lustrar molt bé: la frontera entre vida i mort. El progrés tècnic i el desenvolupament de la tecnologia mèdica han posat de manifest que la frontera entre vida i mort és contingent. Mentre que la postmodernitat hi celebra la desaparició d'una altra frontera i l'inici d'una nova època, la segona modernitat sosté que cap societat no pot sobreviure sense una frontera entre vida i mort, perquè és necessària per a la totalitat del sistema jurídic. Ens trobem, però, davant dues qüestions crucials: com es tracen aquestes fronteres? I, aquestes, depenen únicament de decisions? Si s'observa aquest àmbit, veiem que els interessos s'entrecruen, que les qüestions de trasplantaments depenen de definicions sobre la mort cardíaca o la mort cerebral, així com els diversos estadis de mort que afecten l'estat en què es troben els òrgans que haurien de ser trasplantats, etc. Aquí veiem com la comèdia de la humanitat fàcilment pot convertir-se en la tragèdia més fosca a què han de fer front els professionals de la medicina. El que passa és que algunes persones que són considerades mortes encara viuen segons la nostra comprensió quotidiana: encara els corre sang per les venes, però els seus òrgans poden ser trasplantats. En definitiva, s'observa que certament es tracen fronteres, però aques-

tes són molt més ambivalents; és a dir, ja no posseeixen el significat que tenien. Aquest exemple em sembla molt interessant, perquè, malgrat que la frontera entre vida i mort suscita conflictes religiosos, polítics i mèdics, després de grans controvèrsies s'ha aconseguit establir algunes regulacions, que al seu torn estan subjectes a eventuais canvis en virtut de nous coneixements que poden sorgir.

Aquest concepte de frontera recorda el de “modernitat líquida” de Zygmunt Bauman.

Sí, es pot fer servir la mateixa imatge, perquè en generalitzar els principis de la modernitat les fronteres es tornen líquides. Les fronteres que semblaven naturals, sobre les quals no hi havia cap dubte, canvien, de manera que el mateix concepte de frontera modifica el seu estatut anterior i passa a dependre de decisions. Les relacions entre exterior i interior que abans eren clares es barregen. Així, doncs, els processos institucionals de decisió es veuen obligats a traçar noves fronteres. Al centre d'estudis en què treballa ho hem formulat dient que la desaparició de les fronteres ens obliga a prendre decisions i a fer diferències, però ara no segons la lògica antiga, sinó seguint la fórmula cosmopolita de “tant una cosa com l'altra”, ja que les persones que es troben en aquesta situació en certa manera estan tant mortes com vives. Això es troba gairebé en tots els àmbits: gairebé totes les grans diferenciacions sobre les quals s'edificava la primera modernitat s'han diluït i imposen la necessitat de prendre decisions.

Carl Schmitt també parlava de decisió, així com Heidegger.

Certament, això sona a Carl Schmitt. No es tracta aquí d'una teoria del decisionisme, que les decisions siguin arbitràries, sinó que les decisions estan vinculades als principis de la modernitat. Tampoc no és clar qui ha de prendre les decisions. Però hi ha una limitació pròpia de la segona modernitat, i és que en la decisió hi han de participar tots els subjectes afectats i ha d'haver-hi un procés clar de negociació. No es pot aplicar estrictament el vincle que estableix Schmitt entre decisió i situació d'excepció. Les decisions estan determinades per instàncies de legitimació i per una situació de dret. Aquestes determinacions són el tema de la segona modernitat.

Per què és desitjable el cosmopolitisme? És a dir, per què vostè atorga un lloc preferent a aquesta concepció essencialment normativa, en comptes d'una descripció del món en termes de relacions de poder?

Hi ha un concepte de Max Weber que ha estat oblidat en gran manera. Ell parlava de la “llibertat de valors”, però també de la “relació de valor”. Deia que no hi ha cap ciència social sense “relació de valor”: per a Weber, la relació de valor es refereix a valors culturalment vàlids que al mateix temps poden ser utilitzats per les ciències socials com a principis de selecció. En aquest sentit, les ciències socials es van basar de manera sorprenentment irreflexiva després de la Segona Guerra Mundial en relacions de valor i en valors culturals que, a hores d'ara, ja no són aplicables. Aquest horitzó de valors es pot resumir en diversos punts: oposició a la barbàrie alemanya i suport al desenvolupament de l'estat del benestar, als moviments a favor del Tercer Món i als moviments socials a Europa, i en consens amb els actors polítics essencials europeus en el marc de l'Estat-nació. Aquestes relacions de valor ja no funcionen. Les noves relacions de valor sorgides en el marc del cosmopolitisme estan molt més marcades per un caire normatiu.

Quins són els reptes als quals s'ha d'enfrontar el cosmopolitisme?

Ara cal discutir sobre la comprensió d'aquest cosmopolitisme. Si ho fem en termes normatius, llavors hem d'atendre el tracte social amb les formes de l'alteritat cultural. Per exemple, l'universalisme pressuposa que cal abstenir-se de la diversitat de les persones i de les cultures i emfatitzar la comunitat i la igualtat de tots, ignorant per tant l'alteritat i la diferència, la qual cosa ens porta a preguntar-nos si efectivament l'universalisme pot tematitzar de manera adequada la diferència cultural. D'altra banda, el nacionalisme parteix del fet que la diferència i l'alteritat són importants, però les pensa en l'àmbit de l'espai nacional, el pressupòsit del qual és la diferència entre els altres i nosaltres. Finalment, el cosmopolitisme proposa un tracte amb l'alteritat en què es reconeix que l'altre ja no pot ser delimitat respecte de l'observador, sinó que és part constituent de la pròpia experiència. L'altre posseeix un valor propi per a nosaltres mateixos i per a l'altre. El cosmopolitisme assumeix que és enriquidor contemplar-se a un mateix des de la mirada de l'altre i que la diversitat no és un perill, sinó una forma d'enriquiment. Això afecta tant l'àmbit intern com l'extern. La meua tesi és que l'especificitat del cosmopolitisme apunta a una combinació de tots aquests elements, tant de l'universalisme com del multiculturalisme, com proposo en el segon capítol del meu llibre Poder i contrapoder en l'era global. Novament, no es tracta d'una alternativa exclouent, sinó d'una cosa i de l'altra, de les relacions específiques de barreja. Crec que l'universalisme i el nacionalisme neguen i rebutgen des de la seva perspectiva l'apropament cosmopolita, pel fet que no posseeixen instruments ni conceptes per comprendre íntegrament la diversitat cultural i recauen una vegada i una altra en els mateixos problemes, mentre que el cosmopolitisme, d'una banda, pressuposa regles universalistes, que són les regles de la tolerància i tots els dilemes que aquestes impliquen, i, de l'altra, no abandona alguns principis del nacionalisme, com per exemple determinat concepte de comunitat que el cosmopolitisme no pot obviar. Europa és un exemple interessant, perquè es basa en la combinació de les cultures nacionals i la diversitat interna, d'una banda, amb les relacions recíproques de reconeixement, de l'altra. Per això, mentre que universalisme i nacionalisme juntament amb les seves interrelacions complexes caracteritzen les institucions de la primera modernitat, el cosmopolitisme és la resposta a l'experiència de l'absència de fronteres, en termes empírics, polítics i normatius, de la segona modernitat.

La tasca de les institucions polítiques ha estat sempre la de controlar les fronteres. Quina és la seva tasca ara?

La tasca de la política ha assolit el seu propi límit. Veiem que els problemes que aclaparen les societats i els governs nacionals ja no poden ser resolts nacionalment; aquesta és la idea central. No penso, com moltes altres persones, que el canvi en la concepció de la frontera impliqui la fi de la política. Ens trobem davant la fi de la política dels Estats-nació basada en les fronteres concebudes en termes pretèrits. En general, la política exemplifica el que entenc per segona modernitat. Els governs d'avui dia estan confrontats amb les conseqüències secundàries paradoxals a causa del fet que totes les seves activitats i iniciatives qüestionen la pròpia legitimitat de les seves institucions. El que he observat en el cas d'Alemanya és que la política sobre els assumptes clau es mou en cercles; per exemple, s'ha intentat reduir la desocupació i ens trobem amb cinc milions d'aturats. L'intent de reduir els costos ha

La globalització no té res a veure amb el veritable cosmopolitisme, segons Beck. A la foto, publicitat de productes occidentals a Pequín, un símbol de la globalització econòmica.

A la pàgina 22, manifestants independentistes catalans en un partit de futbol.

© Richard T. Nowitz
/ AgeFotostock

tingut com a conseqüència que tot s'ha encarrit. La política adquireix el caràcter d'una sàtira de la realitat. La meua hipòtesi és que la política ha de pensar més enllà de les fronteres. Es pot dir que hi ha tres respostes a aquesta situació: cooperació, cooperació i cooperació. Això significa que els Estats nacionals han d'estar vinculats entre ells. En aquest sentit, Europa és un exemple paradigmàtic, perquè demostra que és possible crear una unió de sobirania que no s'entengui com un joc exclouent en què un guanya i els altres perden, sinó que s'interpreti com un joc positiu de col·laboració, un procés d'acumulació que permeti resoldre de manera conjunta els problemes nacionals. Això em resulta tan elemental com poc percebut per la política i per la teoria política. Ens trobem davant l'inici d'una època en què possiblement aquesta idea pot donar saba nova a la política, quan es percebi que les qüestions de política interna són qüestions de política europea. Calen iniciatives a escala europea referides als proble-

mes econòmics, migratoris, mediambientals, laborals, etcètera. No és més que una banalitat des del punt de vista de les ciències socials: la cooperació crea productivitat. La política ancorada en el nacionalisme metodològic s'entesta a mantenir la idea de sobirania absoluta, reafirmant alguna cosa així com una teoria autàrquica, segons la qual les institucions creuen que han de resoldre les coses soles, sense els altres. Si s'uneixen els esforços, es dona un enriquiment de les oportunitats d'acció. Aquesta època potser encara no ha arribat, com es pot veure amb el cas de les fronteres, que a Europa en part segueixen existint i en part han desaparegut. Pensem en Turquia, que no és membre d'Europa, però d'alguna manera sí que ho és, perquè en els últims cinquanta anys s'ha europeïtzat considerablement pel que fa a les institucions i a l'ambició política, alimentada per la promesa d'adquirir l'estatus de soci europeu. És un membre potencial, la qual cosa il·lustra l'enigma de la Unió Europea.

© Pere Virgili

No fa gaire a Catalunya es va aprovar un estatut d'autonomia. En uns dels esborranys s'afirmava: "Catalunya és una nació". Això s'ha d'interpretar com un exemple més de nacionalisme metodològic?

Segons el nacionalisme metodològic, la integració es pensa sempre a partir del model de la majoria i la minoria. La majoria determina els principis de la integració i la minoria s'hi ha de sotmetre. Això és el nacionalisme, i és un marc que no permet gaire joc per al reconeixement de l'alteritat dels altres. Quan la integració és la qüestió clau, el cosmopolitisme no exerceix un paper important. Existeixen, naturalment, sistemes federals, com Alemanya, que intenten fer front a aquestes situacions, però són insuficients, perquè les competències clau es mantenen en l'àmbit nacional, com els impostos o els drets. El concepte de nació és una metàfora; no és clar què significa. Es pot entendre, per exemple, com la pretensió d'autonomia, la qual cosa, segons el meu parer, no és més que una altra manera de repetir un error. S'ha tendit a crear unitats cada vegada més reduïdes, i això en molts casos només ha reproduït els problemes. No em sembla que sigui la resposta adequada a la nova interdependència. D'altra banda, els Estats nacionals es troben davant la pressió de gestionar la diversitat. Molts països no són homogenis, sinó que acullen diverses cultures. Els Estats nacionals han d'aprendre a enfrontar-se als reptes del multiculturalisme. Crec que la fundació de noves entitats nacionals per resoldre aquestes qüestions seria un pas clar en la direcció errònia. El camí cosmopolita consistiria a atorgar més autonomia i diversitat en l'espai nacional.

Com hauria de ser el primer article d'una constitució que evités el nacionalisme metodològic? Potser com el de la Constitució

Alemanya: "La dignitat dels éssers humans és inviolable"?

Sí, certament, em sembla una bona observació.

Sembla que el seu acostament teòric privilegia el paper d'Europa com a motor del cosmopolitisme. No és un exemple més d'eurocentrisme?

Hi ha el perill de substituir el nacionalisme metodològic per un europeisme metodològic. Però el cosmopolitisme, si es pensa de manera consistent, no es pot concentrar en l'ordre europeu, perquè és l'intent de contemplar la història i la realitat europees des del punt de vista de l'altre, des d'un punt de vista global; és a dir, relativitzar Europa des del punt de vista de l'altre. Crec que el paisatge intel·lectual es modificarà en els pròxims anys davant la tendència creixent a practicar una sociologia cosmopolita. És l'intent de veure les experiències de la modernitat a l'Àfrica, a l'Àsia, a Amèrica del Sud, com a parts integrals de la perspectiva sociològica. Es tracta, en definitiva, de l'acceptació que Europa no es pot analitzar sense Àsia o Amèrica del Sud. És a dir, que els problemes interns d'Europa no es poden solucionar sense prendre en consideració els problemes dels altres, que les fronteres tal com s'han analitzat fins ara ja no serveixen. Aquí sorgeix novament el problema sobre com es determinen les unitats d'anàlisi. Aquest és el punt en què es troba ara la investigació. Encara no hi ha respostes concloents.

Notes

- 1 Autor d'*El moderno sistema mundial. La agricultura capitalista y los orígenes de la economía-mundo europea en el siglo XVI*, Siglo XXI Editores, 1979.
- 2 Professor a Stanford i coautor de *Globalization and Organization: world society and organizational change*, Oxford University Press, 2006.
- 3 Professor a la London School of Economics i autor, entre altres, de *La democracia y el orden global i Globalización/Antiglobalización* (Paidós).